משנה · אחרונים · יש סדר למשנה · סדר מועד

יש סדר למשנה על משנה מגילה

רבי ישעיה פיק ברלין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יש סדר למשנה על משנה מגילה

רבי ישעיה פיק ברלין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יש-סדר-למשנה-על-משנה-מגילה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה ב 4
משנה ג 6
משנה ו 6
פרק ב 6
משנה א 6
פרק ד 7
משנה א 7
משנה ב 7
משנה ג 7
משנה ו 9
משנה ח 10
משנה ט 10
משנה י 11

פרק א

משנה ב

תוי"ט ד"ה חל **להיות בע"ש כתב הר"ב וכו' וקשיא לי א"כ למה קורין בס"ת בשבת וכו' אבל בקריאת הלל לא קשיא דרשאין לקרות בעל פה כיון דרגילין בו כו' ע"ש.** מאי דפשיטא ליה קמבעי לי לפמ"ש תוס' בתמורה י"ד ע"ב ד"ה דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בע"פ ואם תאמר היכי קאמרי' מזמורים על פה וי"ל דאין להקפיד רק מה שכתב בחומש אמנם קשה היכי קרינן ויושע וקריאת שמע וי"ל דאין להקפיד אלא בדבר שמוציא אחרים ידי חובתן ע"כ. הנה לפי תירוץ הראשון איכא למימר דהלל שרי אבל לתירוץ השני בשעה שהוא מקרא את ההלל [כמו דתנן מ"ז פ"ד דר"ה ראשון מקרא את ההלל וכתב התוי"ט בשם הר"ן ולא קתני קורא לפי שהוא מקרא לציבור וכדאמרי' הוא אומר הללו וכו' וע"ע מ"י פ"ג דסוכה שכתב התוי"ט בשם הר"ן שדרך ההלל להקרות אפי' לבקיאים] אסור להקרות בע"פ וכללו של דבר לפי פסק שו"ע א"ח סי' מ"ט ופסקו האחרונים אין לקרות אפילו שגור ורגיל רק ק"ש וברכת הכהנים ופרשת התמיד ע"ש. ובמ"ש התוי"ט דרשאין לקרות בעל פה אין תועלת חדש יוצא מזה כיון שהחליט לומר דרגילין בו א"כ שוב אין לחוש שילך אצל בקי ללמוד. ותו דהא ודאי נמצאין הרבה בני אדם שאינם רגילין ויותר מהמה שאינם יודעין לקרות בע"פ והדרא קושיא לדוכתה. ותו לפ"מ שהקשה דבס"ת ניחוש לשמא ילך אצל בקי וא"כ מיירי באדם שרוצה לקרות והוא אינו בקי. והשתא מאי ניחוש שכתב ע"פ דעת הטור שצריך לסדר אותה פעמים ושלש וכו'. היא עצמה בתוך החששא וכנוס מתוך שאינו בקי אינו יודע לסדר אותה ג"כ. [ואולי בזה על צד הדחוק י"ל דס"ל דצריך לסדר אותה מבערב שבת. אכן דבר זה לא מצינו בטור ולא בשו"ע סי' קל"ט ממשמעות לשונם דגם בשבת רשאי לסדר ע"ש] ובמה שסיים התוי"ט דומיא לתירוץ ב' של תוס' דאין אדם מל אא"כ בקי. הנה י"ל גם לדעת הר"ן שכתב גבי מילה דחיוב רק על אביו א"כ אחרים מדכרי ליה. הביאותיו בארוכה לעיל מ"ב פ"ו דפסחים ע"ש. ג"כ ניחא דבס"ת דעיקרו נתקן בציבור והאחד קורא והאחרים יוצאים בכוונת השמיעה מדכרי אהדדי:

תוי"ט ד"ה חל **להיות בשבת וכו' ולפיכך הכא דוקא בזמן שהיו מקדשין ע"פ הראיה דאל"כ כשיחול פורים וכו' ע"ש.** איברא לדעת רבינו חננאל שהביא התוי"ט פ"ה דסוכה מ"ה שהדחיות מסורות הלמ"ס ואף בזמן שהיו מקדשין ע"פ הראיה לא היו תרי שבי בהדי הדדי ע"ש. אין תירוצו של התוי"ט מספיק. מיהו בזה י"ל דכוונת התוי"ט דבזמן שהיו מקדשין ע"פ הראיה אין הכרח לכללא דמילתא דאע"ג שחל פורים בשבת אפ"ה

אין הכרח שיחול יוה"כ בערב שבת שהרי ע"פ הראיה מקדשין והעיקר כשנראית הלבנה בתחלת תשרי אכן כקושית התוי"ט דהכא איכא למידק במשנה וגמרא דחגיגה י"ז ע"א ומודים שאם חל עצרת להיות בשבת שיום טבוח וכו' היאך אפשר שהיה עצרת בשבת שהרי אז בהחלט מטעם ספירת שבעה שבועות הוה י"ט ראשון של פסח בששי בשבת וזה א"א ע"פ הקביעות לא בד"ו פסח. ויקשה מזה לרבינו חננאל. וגם לדעת ר"י שכתבו תוס' בפסחים נ"ח ע"ב ד"ה כאלו וכו' דאע"ג דהיו מקדשין ע"פ הראיה היו נזהרים שלא יבואו תרי שבי בהדי הדדי ע"ש. ולכן לולא דבריו של גדול התוי"ט ז"ל ה"א דזה שכתבו תוס' בשבת קי"ד ד"ה חלבו וכו' אומר ר"י דכל היכי דקתני תרי שבי דהוו בהדי הדדי דאתיא כאחרים וכו' והכי מפרש הש"ס בסוכה הנה אחרי שגלוי ומפורש בש"ס דסוכה לא ידענו מה הוסיף ומה חידש ר"י בזה אחרי שהקדימו ש"ס ערוכה בסוכה. וגם מ"ש דכל היכי וכו' צריך ביאור קצת וע"כ כל מן דין סמוכו לנו דר"י לשטתיה בפסחים נ"ח ע"ב הנ"ל דאפילו בזמן שהיו מקדשין ע"פ הראיה היו נזהרין על הקביעות. לכן כללא כייל דבכל מקומות דמצינו תרי שבי בהדי הדדי אתיא [כאחרים] כלומר כמו דהש"ס בסוכה מפרש למתני' דחלבי שבת וכו' דאתיא כאחרים ה"נ בכל שאר דוכתי דהיינו משנה דחגיגה י"ז ע"א שזכרתי וכן משנה דמגילה נקראת אל יקשה עלינו. אלא הטוב והישר לומר דאתיא כאחרים וזה מבואר בלשון ר"י דו"ק ותשכח. והנה על משנה דמגילה בלאו הכי שפיר אמרינן בריש הסוגיא אמר ר"י זו דברי ר' עקיבא וכו' ואנן חזינן דר"ע ס"ל להדיא גבי חלבי שבת וכו' דהוו תרי שבי בהדי הדדי. ובזה יתיישב היטב בפשיטות קושיות מד"ז התוי"ט. ואגב גררא ראיתי להתעורר לדעת ר"ח ור"י שכתבתי למעלה איכא למידק בסוגיא נדה ס"ז ע"א אשה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי שני ימים טובים של ראש השנה שחל להיות אחר השבת הגם שהדין דאמר רב הונא דחופפת באחד בשבת וטובלת בחמישי בשבת וכו' יוכל להתקיים שכן אשה חופפת בערב ר"ה שחל ר"ה להיות בחמישי ובששי וטובלת ליל מוצאי שבת אמנם מדנקט ר"ה להדיא במוצאי שני ימים טובים של ר"ה שחל להיות אחר השבת וכן נקט רב יימר בלשונו שם מוכח להדיא דעכ"פ נמצא ר"ה ביום ראשון בשבת והיינו כשהיו מקדשין ע"פ הראיה וכסברת רש"י בפסחים נ"ח ע"ב שזכרתי למעלה ואין לומר דסוגיא דנדה ס"ל דמצינו שכן חופפת וכו' אליביה דאחרים דס"ל דאין בין ר"ה לר"ה אלא ד' ימים כדאי' ר"ה ו' ע"ב כ' ע"א ובשאר דוכתא אכן זה ליתא שהרי אליבא דאחרים לא מצינו ר"ה רק יום אחד בלבד ולא שני ימים:

משנה ג

באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין אבל זמן עצי כהנים ותשעה באב וחגיגה והקהל וכו'. מצוה ליתן טעם על שהקדים ת"ב שהיא באב קודם לחגיגה שהיא בניסן ובעצרת. ועי' תוי"ט לקמן מ"ה פ"ב בתוך ד"ה לקריאת המגילה וכו' באריכות וכ"כ עוד התוי"ט לקמן מ"ו פ"ג שהאריך ליתן טעם על הסדר שם וכאן במוקדם לא הערה כלום וגם מה שמתרץ בשני מקומות הנ"ל אין להם שייכות לענין דהכא:

תוי"ט ד"ה **ולא מקדימין וכו' ופי' הר"ן וכו'**. קיצר במובן כי ז"ל הר"ן ד"ה והקהל וכו' והיו עושין כן בכל שנה ראשונה של שמיטה במוצאי י"ט הראשון של חג כדאיתא בסוטהלו נאמרין וכו' וכל העם חייבין לבוא ולהביא טפם ולא דוחה שבת ופירש טעמא בירושלמי מפני הבימה ויעשו אותה מאתמול כדי שלא לדחוק העזרה הילכך מאחרין ולא מקדימין ע"כ:

משנה ו

תוי"ט ד"ה **נדר פירש הר"ב כו' ובסדר המשנה שבירושלמי גרס הכי מתו או נאבדו**. לפי המובן טוב לתקן דצ"ל ובסדר המשנה שבירושלמי וכו' או נגנבו ואמת יש לו רגלים דכן הוא הגירסא בירושלמי שלפני:

פרק ב

משנה א

הר"ב ד"ה **הקורא את המגילה למפרע לא יצא וכו'**. ודע דזה לשון הרמב"ם בפירושו כתיב במגילה נזכרים ונעשים כמו שאי אפשר לאדם לעשות מלאכה בזמן שעבר אם לא עשאה כמו כן אין ראוי לקרות את המגילה אחר זמן קריאתה ע"כ. הנה פליאה גדולה לכאורה פי' הרמב"ם שמפרש ענין למפרע דהיינו אחר זמן קריאתה כלומר בט"ז או בי"ז באדר וזה ידענו כבר ממקרא מלא דולא יעבור כתיב בריש סוגיא דמגילה ולזה הערני ג"כ ידידי הרבני מופלג מהר"מ מ"ם נר"י. ודוחק גדול לחלק בין יחיד לצבור. ולפום רהיטא ה"א דהכוונה בזה דאף אם עבר ע"י סיבה שלא קראו המגילה בזמנו אפ"ה אין רשאי לקרות אחר זמנו בתורת חיוב קריאתה לצאת בה. ולזה מטין דברי הרמב"ם אין ראוי לקרות את המגילה וכו'. ברם יהיה כונתו איך שיהיה לא ידעתי למה לא פי' הכא ענין למפרע על דרך הנודע וכמו שפי' הרמב"ם בעצמו מ"ג פ"ב דברכות גבי קריאת שמע הקורא למפרע לא יצא בזה"ל למפרע פירוש הפוך והוא שיקרא פסוק ואחר כן שלפניו ואחריו השלישי שלפניו ע"כ וצ"ע גם הר"ב שקיצר הכא סמך עצמו על מה שביאר כבר

במשנה דברכות גבי ק"ש הנ"ל בזה"ל הקורא למפרע הקדים פסוק שלישי לשני ושני לראשון וכיוצא בזה ע"כ. ובדרך זו קי"ל להלכה שכתבו הטור שו"ע א"ח סי' תר"צ סעיף ו' הקורא את המגילה למפרע לא יצא קרא פסוק אחד ודילג השני וקרא שלישי ואח"כ חזר וקרא השני לא יצא מפני שקרא למפרע פסוק אחר וכו' ע"כ. וראיתי בתשבי שורש פרע כתב בזה"ל הקורא את המגילה למפרע פי' לאחור וכו' ע"כ [וק"ק שלא כתב התשבי את המוקדם בברכות] ומצאתי פי' מחודש במוסף הערוך ערך פרע בזה"ל תרגום סרו מהר סטו בפריע ויתכן שנגזר מזה הקורא למפרע כי הוא קורא במהרה ולא כסדר ע"כ ויש לעיין קצת מזה בפסחים ל' ע"ב בעל חוב למפרע הוא גובה ובפירש"י שם וכן ב"ק ע"ב ב' וסנהדרין כ"ז ע"א עד זומם למפרע וכו' וכן ברכות מ"ה ע"ב אין זימון למפרע:

פרק ד

משנה א

תוי"ט ד"ה **ויושב וכו'** כביכול [ונאמר בהקב"ה כבאדם שיכול להאמר בו כן] חסרון הניכר יש דבסיומא דמלתא צ"ל לשון רש"י כי דברים אלו כתב רש"י בסוגיא כ"א ע"א והתוי"ט בסנהדרין פ"ו מ"ה העתיק דברי רש"י אלו ועע"ש מ"ש התוי"ט בשם התשבי ודע דעל פי' הרגיל בפי רבים לומר כביכול פי' התורה שנתנה בכ"ב אותיות יכולה לומר כן אבל לנו אי אפשר לאומרו כתב התשבי סתירות הרבה ע"ש. ועי' מ"ש רש"י ביומא ד' ע"ב ד"ה כביכול אני שמעתי וכו' ואני אומר לפי שדבר קשה וכו' אמר כביכול כלומר על כרחינו יאמר כן וכו':

משנה ב

הר"ב ד"ה **ביום טוב חמשה וכו'**. יום טוב דאיכא ביטול מלאכה כו' ע"ש צריך תיקון וצ"ל יו"ט דאסור בעשיית מלאכה כהלשון בגמרא כ"ב ע"ב או טוב יותר לתקן דצ"ל יו"ט דליכא ביטול מלאכה [וז"ל רש"י במשנה ואין מוסיפין בראשי חדשים ובחולו של מועד דאיכא ביטול מלאכה דמלאכת דבר האבד מותרת]:

משנה ג

תוי"ט ד"ה **ואין קורין בתורה וכו'** **וליתא דקרא דהבדלו בקרח כתיב וכו' ונ"ל לתקן לשון הר"ן וכו' ויש לתקן ג"כ לשון הר"ב כו' ע"ש**. אמת כמו שהגיה התוי"ט בהר"ן והר"ב כך איתא להדיא לפנינו בסוגיא זו דמגילה כ"ג ע"ב דאמר קרא ונקדשתי בתוך בני ישראל כו' אתיא תוך דהכא מתוך דהתם דכתיב הבדלו מתוך העדה (במדבר ט"ז:כ"א) ואתיא עדה עדה דכתיב התם עד מתי לעדה הרעה הזאת (במדבר י"ד:כ"ז) מה להלן

עשרה אף כאן עשרה. וחידוש קצת דלא מייתי התוי"ט סוגיא דמבואר כל דבריו בתוכה ואודיעך כי כמ"ש הר"ן והר"ב כך איתא בסוגיא ברכות כ"א ע"ב ובסנהדרין ע"ד ע"ב [ע"ש שינוי המאמרים כי במגילה איתא תני ר' חייא ובברכות איתא תני רבנאי אחוה דר' חייא בר אבא ובסנהדרין איתא תני רב ינאי אחוה דרבי חייא בר אבא] אתיא תוך תוך כתיב הכא ונקדשתי בתוך בני ישראל וכתיב התם הבדלו מתוך העדה הזאת מה להלן עשרה וכו'. וכתבתי בתכ"ש בס"ד דבסוגיא דברכות ובסנהדרין צריכין אנו להגיה ולגרוס כמו שאמרו במגילה דהא ברור דקרא הבדלו מתוך העדה הזאת דכתיב במעשה דקרח לאו עשרה הוי אלא רובו ככולו של ישראל. אבל לפי דאיתמר במגילה דילפינן עדה דכתיב גבי קרח מעדה דכתיב גבי מרגלים אתי שפיר דאהני הגזרה שוה להורות דגם עשרה מישראל נקראו עדה. ודע דמ"ש רש"י במגילה ד"ה עדה אין פחותה מעשרה שנאמר עד מתי לעדה הרעה הזאת יצאו יהושע וכלב קצת צריך ביאור אהיכא קאי ועל מה ציין וכן מ"ש רש"י בסנהדרין בזה"ל להלן במרגלים קצת צריך הבנה ומבין יבין. ומאת אשר שמתי לפניך בין תבין:

ודע עוד כי בתוס' דסוטה ל"ד ע"א כתבו בשם הירושלמי על דעתיה דר' ישמעאל שנים עשר מרגלים היו שמונה באשכול ארבעה בתאנים ורימונים על דעתיה דר"ע עשרים וארבעה היו דדריש לשונות כפולים דכתיב איש איש אחד ט"ז באשכול שמונה בתאנים ורימונים ע"ש. ולא מצינו לומר דר"ע יחלוק על דבר שבקדושה דקי"ל בברכות ובמגילה בעשרה וכן לענין פרהסיא לענין יהרג ואל יעבור דקי"ל בסנהדרין בעשרה וכ"פ כל הגדולים ובשו"ע. ואם היה ר"ע לשיטתיה דכ"ד מרגלים הוו א"כ נשאר עדה בלא יהושע וכלב מספר כ"ב. וקי"ל הלכתא כר"ע לגבי רבי ישמעאל. אמנם דגם לר"ע מדלא הזכיר בתורה שמותן אלא להנך הנקובים שמוע בן זכור וכיוצא בו ברור כי הם אשר הוציאו דבת הארץ והם אשר נאמר עליהם עד מתי לעדה הרעה אשר הם מלינים עלי פי' שגורמים לישראל שילינו עי' רש"י וש"ח. אבל כל אותן שלא נזכרו ונקבו בשמות אע"ג שנטלו מאשכול ורימון לא לרעה נתכוונו כמו גם יהושע וכלב שנטלו לדעת הירושלמי הנ"ל ומה"ט ניחא שלא נזכרו בשמות כמו השאר. ויתכן לפ"ז דנפקא ליה לר"ע דסנהדרין קטנה היה של כ"ג דכתיב ושפטו העדה וכ"מ מבואר במס' סנהדרין פ"א (גבי) ולא מצינו שום חולק:

תוי"ט ד"ה **תשעה וכהן וכו'**. **ובגמ' חד לגופה וחד למעוטי ואידך הוי מיעוט אחר מיעוט כו' ע"ש**. לא נחית לדקדק אלא העתיק הגמרא כמו שהיא לפנינו בסוגיא כ"ג ע"ב אבל דע כי תיבות וח"ד למעוט"י טעות הדפוס היא כי אין להם מובן דהא הוא בכלל מה

שסיים ואידך הוי מיעוט אחר מיעוט. וקושטא קאי דבסנהדרין ט"ו ע"א ליתא מלות וחד למעוטי אלא הכי איתא שם חד לגופיה הנך הוי מיעוט אחר מיעוט וכו' וכן בפירש"י דשם. שוב מצאתי שבסוף מסכת נדפס הערה מזה בהגה"ה:

משנה ו

הר"ב ד"ה **פוחח בגדיו קרועים וזרועותיו נראים מבחוץ ערום ויחף מתרגמינן פוחח ויחף כו' ע"ש**. אבל רש"י בפי' כ"ד ע"א ז"ל פוחח במס' סופרים מפרש כל שכרעיו נראין ערום ויחף מתרגמינן ערטלאי ופחח. ע"כ. והרמב"ם בפי' ז"ל פוחח הוא שיהיה הבגד שעליו נקרע העליון ממנו עד שכתפיו ולבו נראין ערומין ומתרגמינן ערום ויחף פחח ויחף ע"כ וז"ל הרא"ש פוחח פי' שלובש בגד קרוע וכתפיו וזרועותיו ערומות שנמצא בגדו שעליו כעין אזור תחת אצילי ידיו ולמטה כגון זה נקרא פוחח ערום ויחף ומתרגמי' פחח ויחף הא למדת שפוחח הוא החוגר על מתניו ומניח כתפותיו וזרועותיו ערומות ובירושלמי וכו' אמר נעשה כפוחח ע"כ. ודע הדבר אשר נסתייע רש"י מן מס' סופרים שם במ"ש פי"ד הלכה ט"ו פוחח הנראים כרעיו או בגדיו פרומים פורם אבל לא בראשו מגולה וכו'. מיהו כלשון הר"ב כן קצת לשון הטור או"ח סי' נ"ג פוחח אינו עובר לפני התיבה וזהו מי שלובש בגדיו קרועים בכתפיו וזרועותיו מגולות. ולשון המחבר סעיף י"ג פוחח הוא מי שבגדו קרוע וזרועותיו מגולים לא ירד לפני התיבה. ובערך פחח כתב הערוך פוחח פורס על שמע פי' לבוש בגד קרוע ואין בבגדיו בתי ידים אלא ידיו ערומות כדמתרגם וכו' ערום ויחף פחח ויחף הרי לפניך שינוי נוסחא וחלופי פירושיהם אחר העיון בדברי כל אחד מהמפרשים. ובזה יתבאר מ"ש תוס' כ"ד ע"א ד"ה פוחח ערום ויחף מתרגמי' עירטלאי ופחי וליתא דפחי הוא תרגום של ערום וכו' ולכאורה קצת מחוסר הבנה דהא לפי הסדר שהעתיקו נראה דמתרגם ערטילאי על הסדר מילת ערום בעברי ואח"כ פחי. בהחלט מתרגם על מלת יחף בעברי. אמנם עיקר כוונת תוס' במה שכתבו וליתא כלומר דליתא כך כלל בתרגום אלא דמתרגם פחח ויחף [כי כן איתא בתרגום שלפנינו וכ"כ רש"י בפרושו (ישעיה כ') ערום פי' פחח ורצו תוס' להשיג בזה על רש"י שפי' כרעיו נראין נקרא פוחח מדמתרגמינן על יחף פחח וביומא ע"ז ע"א מבואר דיחף היינו מנעילת הסנדל אף דמתחלה רצה הש"ס לדחות דילמא במנעלים המטלאים אבל לפי המסקנא ליתא אלא מנעילת הסנדל ע"ש ולפיכך סיימו תוס' וכן פי' הרב אלפסי דפחי זהו אותו שלובש בגדים קרועין והוי יודע דמה שסיימו תוס' וכן פי' הרב אלפסי והכי נמי משמע בפ"ק דמסכת קידושין. לא מצאתי עד הנה. אי' איפוא מקומו הוא חונה:

משנה ח

או על פס ידו הרי זו דרך המינות במשב"ג הרי זו דרך הקראים ופירש"י הרי זו דרך הקראים שמבזין מדרש חכמים והולכין אחר המשמע כמשמען בין עיניך ממש ועל ידך ממש ורבותינו דרשו במנחות וכו' אכן בפי' הרמב"ם גורס הרי זו דרך טועים לפי שהוא הולך אחר לשון התורה ממש לפי דעתו ע"כ:

תוי"ט ד"ה **דרך החיצונים כו' קרוב למין הוא וכו' ע"ש**. אמנם דע דברישא דמתני' בסמוך משנה ט' גירסת הרמב"ם בפירושו האומר יברכוך טובים הרי זו דרך החיצונים והחיצונים הם הכופרים בתורה בכל ואינם מאמינים ממנה לא תורה שבכתב ולא תורה שבע"פ ע"כ ובפרושי דבבא זו האומר יברכוך טובים וכו' הארכתי מ"ג פ"ה דברכות קחנו משם:

משנה ט

תוי"ט ד"ה **האומר כו' משתקין אותו וכו' ומצאתי בערוך וכו' ונראה ודאי וכו' ע"ש**. המהרש"א בח"א כתב בזה"ל לפירש"י נראה דבא תנא דבי ר' ישמעאל לפרש המתני' דמשתקין אותו מלומר כן דהכתוב מדבר בישראל הבא כו' אלא דהכתוב מדבר במעביר בנו באש אבל מדברי הערוך בערך (אדם צ"ל) ארם נראה דבא תנא דר"י לפרש דקושטא הוא דהכתוב מדבר בישראל הבא על הכותית כו' ומתני' דקתני משתקין אותו היינו דאומר דהכתוב אינו מדבר אלא בארמיותה שמעבירין זרעם למולך ע"ש ולדבריו יתיישב דברי התרגום יונתן שהוא פי' המקרא לא תתן בתשמישתה לצד בת עממין כו' ע"ש עכ"ל המהרש"א. ולפ"מ שהבין המהרש"א בפי' הערוך. לכאורה פליאה שיפרש תנא דבי ר"י המקרא בהכי ויצא לידון בדבר חדש שלא נשמע שיהיה מחויב כרת על המזיד וחטאת על השוגג לבא על העובדת כוכבים [וגם דחוק דכל הני משניות ובריתות דתנן בהו הנותן מזרעו למולך חייב סקילה ודריש לה בסנהדרין ס"ד ע"א מהך קרא דכתיב ומזרעך לא תתן וגו' לא אתיא כתנא דר"י] והוי יודע דגם בחדושי הלכות מהרש"א במגילה כ"ה ע"א בד"ה מפני שעושה מדותיו וכו' כתב בזה"ל ויותר מזה קשה בפרשת אחרי בפסוק ומזרעך לא תתן להעביר למולך פי' בת"י ומזרעך לא תתן בתשמישתה לצד בת עממין גי' שזה הפך משנתינו בשמעתין דקתני דמאן דמפרשי לה הכי משתקין אותו בנזיפה ובערוך ערך [אדם צ"ל] ארם יתיישב התרגום לפרושו. ע"ש עכ"ל. הנה לא ארד לדקדק במה שכתב בשמעתא וכופלו עוד באגדתא. אבל במה שכתבתי למעלה נראה דאי אפשר דדעת הערוך כפי פירושו של המהרש"א. ולכן בהפלאה שבערכין כתבתי יפה פרושו של מד"ז התוי"ט בכוונת רבינו הערוך. וטעמו ברוך:

משנה י

הר"ב ד"ה **מעשה עגל השני וכו' ופסוק ויגוף וכו' משום יקרא דאהרן כו' ע"ש**. וכן הוא לשון הרמב"ם בפרושו ענין עגל השני הוא מה שנשנה מענינו והוא מפסוק ויאמר משה אל אהרן עד פסוק וירא משה את העם וגו'. וכמו כן ויגוף ה' את העם ואלו הפסוקים אינן מתרגמינן על ראש הציבור מפני כבוד אהרן ע"כ. אכן רש"י כתב הטעם דעגל השני לא מתרגם פן יטעו עמי הארץ ויאמרו ממש היה בו שיצא מאליו דפרושו של העגל השני היינו מה שחזר אהרן וספר המעשה והוא שכתוב בו ויצא העגל הזה. וז"ל תוס' כ"ה ע"ב ד"ה מעשה עגל השני נקרא ולא מתרגם פי' רש"י שלא יאמרו ממשות היה בו מדקאמר אהרן ויצא העגל הזה וקשה דהא בירושלמי פליגי אמוראי ואיכא מאן דאמר מן ויאמר עד לשמצה בקמיהם (היה צ"ל) היא מעשה עגל השני והיינו סיפא דקרא (דוירד צ"ל) דוירא משה ולפירש"י לא היה לומר אלא עד תחלת הפסוק לכן נראה כדמפרש בירושלמי דהטעם לפי שאין דומה גנאי של יחיד ביחיד או של ציבור בציבור לגנאי של יחיד בציבור משום כבודו של אהרן לא רצו לתרגם ע"כ. ובעד רש"י יש להליץ דרש"י מפרש לפום גמ' דילן דקאמר בסוגיא כ"ה ע"ב איזהו מעשה עגל השני מן ויאמר משה עד וירא משה והנה על כרחך הכוונה עד ולא עד בכלל דאל תהא קשה הל"ל עד לשמצה בקמיהם. והילכך נמי מייתי הש"ס ע"ז תניא רשב"א אומר לעולם יהא אדם זהיר בתשובותיו שמתוך תשובה שהשיבו אהרן למשה פקרו המערערים [העיזו פניהם לומר יש ממש בע"ז. רש"י] שנאמר ואשליכהו באש ויצא העגל הזה. ע"כ. והשתא פירש"י מוכרח דאי ס"ל לש"ס דילן משום כבודו של אהרן הל"ל עד לשמצה בקמיהם אע"כ לפרש שלא יאמרו ממש יש בע"ז וניחא נמי הא דלא קחשיב בכללא דלא מתרגמינן פסוק ויגוף ה' את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן [ומ"ש התוי"ט בשם הכ"מ דה"ה ויגוף דלא מתרגם ובגמ' לא חששו אלא לכתוב הפרשה וה"ה בהאי קרא היא דחוקה שהרי הפסוקים הרבה משמשות מפסוק כ"ו ויעמוד משה בשער המחנה וגו' שימו איש חרבו וגו' וישב משה אל ה' וגו' ויאמר ה' אל משה וגו' פוק ועיין כמה עניינים עד שנאמר בפסוק ל"ה ויגוף ה' את העם וגו'] משום דלטעמא שכתב רש"י הובא לתרגם הך קרא ויגוף וגו' על אשר עשו את העגל דבזה ידעו שאין ממש בע"ז. וגם לפי טעמא דאמר בש"ס דילן מעשה עגל הראשון נקרא ומתרגם פשיטא מהו דתימא ליחוש לכבודן של ישראל קמ"ל כל שכן דניחא להו דה"ל כפרה ע"כ וחזינן דגבי אהרן לא אמרינן הכי דניחא ליה וכו' מוכח מכל זה כפירש"י. אמנם הירושלמי דפליג אש"ס דילן גם במעשה עגל הראשון מפרש טעם אחרינא דאין גנאי לישראל משום דאין דומה גנאי

של ציבור בציבור שפיר מפרש נמי במעשה עגל השני משום כבודו של אהרן ופליג נמי בזה אש"ס דילן וס"ל דמעשה עגל השני הוי ועד בכלל עד לשמצה בקמיהם. והארכתי עוד בחדושי ולא רציתי להציג פה אלא הנוגע בביאור פי' רש"י:

ד"ה **ברכת** כהנים כו' ובפי' הרמב"ם ברכת כהנים נקראים ולא מתרגמינן כו' ע"ש. וכן איתא בירושלמי ברכת כהנים נקראים ולא מתרגמינן ועיין בספר קרבן העדה ע"ש: